

HÖGSTA DOMSTOLENS

BESLUT

Mål nr

meddelat i Stockholm den 10 december 2007

Ö 3978-07

KLAGANDE

PC

Offentlig försvarare: Advokat PN

Vårdnadshavare: JC och TC

MOTPART

Justitiekanslern

SAKEN

Byte av offentlig försvarare

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Hovrätten för Västra Sveriges beslut den 27 september 2007 i mål
B 3688-07

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen lämnar överklagandet utan bifall.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

TC har begärt byte av offentlig försvarare för PC på det sättet att PN ersätts av advokaten BO.

Justitiekanslern har bestritt ändring.

PN har yttrat sig i målet.

SKÄL

Sedan förundersökning inletts mot PC, som är 16 år gammal, förordnade tingsrätten advokat PN som offentlig försvarare för honom. I åklagarens framställan angavs att PC ”godtar den rätten förordnar”. Åtal väcktes

härefter mot PC och tingsrätten dömde honom för misshandel till ungdomstjänst 30 timmar. PC, biträdd av sin far TC, överklagade tingsrättens dom och begärde samtidigt att få byta offentlig försvarare. Genom det nu överklagade beslutet avslag hovrätten hans begäran.

TC har i Högsta domstolen anfört bl.a. att PCs vårdnadshavare aldrig tillfrågades om valet av offentlig försvarare, att PC och TC inte har något förtroende för PN och att PN inte skött sina åtaganden på ett acceptabelt sätt.

Bifall till en begäran om byte av offentlig försvarare förutsätter att det finns något giltigt skäl för bytet. Ett sådant skäl kan vara att försvararen inte utför försvaret med tillräcklig omsorg eller på något annat sätt åsidosätter sina plikter som försvarare. Att den tilltalade inte längre har förtroende för den offentlige försvararen kan i vissa fall utgöra tillräckligt skäl för att tillåta ett byte. I praxis har ansetts att brist i den tilltalades förtroende för den offentlige försvararen bör tillmätas särskild betydelse i mål där den tilltalade riskerar ett långt frihetsberövande, liksom i mål rörande brottslighet av sådant slag att det är särskilt viktigt med ett förtroendefullt samarbete mellan klient och försvarare. (Se NJA II 1943 s. 285 samt NJA 1980 s. 177, 1981 s. 1080, 1991 s. 244 och 2004 s. 639.) De nu beskrivna riktlinjerna för bedömningen av om en begäran om försvararbyte skall bifallas bör tillämpas också när den tilltalade är omyndig, vartill även måste beaktas att mål där den misstänkte är underårig skall handläggas särskilt skyndsamt.

Ingenting har framkommit som ger stöd för påståendet att PN skulle ha misskött sitt uppdrag. Vad som anförts av TC utgör inte tillräckliga skäl för

att medge byte av offentlig försvarare på den grunden att PC och hans vårdnadshavare uppger sig sakna förtroende för PN.

Frågan är emellertid om den omständigheten att PCs vårdnadshavare inte beretts tillfälle att lämna synpunkter på valet av offentlig försvarare utgör ett tillräckligt skäl för att medge det begärda bytet.

Av 24 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare framgår att för en misstänkt som inte fyllt 18 år skall offentlig försvarare förordnas, om det inte är uppenbart att han saknar behov av försvarare.

Enligt 21 kap. 3 § andra stycket rättegångsbalken tillkommer befogenheten att utse försvarare för en misstänkt som är under 18 år den som har vårdnaden om honom. Detta innebär att den unges vårdnadshavare, om det är möjligt, skall beredas tillfälle att lämna synpunkter beträffande valet av offentlig försvarare (jfr riksåklagarens riktlinjer RÅR 2006:3 s. 23).

Om en offentlig försvarare förordnats av rätten utan att den unges vårdnadshavare har beretts tillfälle att lämna synpunkter, och om vårdnadshavarna har ett eget önskemål om annan lämplig person, bör detta kunna utgöra tillräckliga skäl för att bevilja en begäran om försvararbyte i ett inledande skede av processen. När som i detta fall en underårigs vårdnadshavare först sedan tingsrätten meddelat en fällande dom invänt mot att han inte tillfrågats om valet av offentlig försvarare, bör däremot den omständigheten att vårdnadshavarna inte beretts tillfälle att lämna synpunkter inte ensamt anses utgöra ett giltigt skäl för att bevilja en begäran om byte av offentlig försvarare.

Överklagandet skall därför lämnas utan bifall.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Gertrud Lennander, Leif Thorsson,
Torgny Håstad, Ella Nyström och Anna Skarhed, referent
Föredragande revisionssekreterare: Maria Hallqvist